

Tarih Biliminin Diğer Disiplinlerle İlişkinin Yaratıcı Drama Yöntemi ile İşlenmesi

Nesrin Aslan¹

Hülya Gök²

Makale Bilgisi

DOI: 10.21612/yader.2020.032

Makale Geçmişi

Geliş tarihi 09.12.2019

Kabul 14.06.2020

Anahtar Sözcükler

Yaratıcı drama
Disiplinler arası eğitim
Tarih öğretimi

Makale Türü

Araştırma Makalesi

Öz

Tarih öğretiminde genellikle öğretmenin aktif olduğu, bilginin öğrenciye aktarıldığı yöntemlerin kullanılması ve disiplinler arası bağ kurulmaması söz konusudur. Bu yaklaşımla planlanan dersler, öğrencilerin tarih dersini sıkıcı bulmalarına yol açmaktadır. Bu sorunların göz önünde tutulduğu bu çalışmada, yaratıcı drama yöntemiyle ve diğer disiplinlerle tarihin ilişkisini kurarak yapılandırılmış altı atölye bulunmaktadır. Sekiz ayrı disiplinle tarihin ilişkilendirildiği atölyeler, çoğunluğunu öğretmenlerin oluşturduğu, yaratıcı drama geçmişi olan ve olmayanlardan oluşan karma bir gruba uygulanmıştır. Bu çalışma disiplinler arası bağ kurarak çok boyutlu düşündürmeyi, tarihsel empati kurmayı, her şeyin bir tarihi olduğuna dair farkındalık kazandırmayı amaçlamaktadır.

Veri toplamak amacıyla günlük mantığından yola çıkılarak oluşturulan iki ana materyal kullanılmıştır. Bu materyallerden ilki değerlendirme sürecinde her katılımcıya özel, süreci hatırlamasını sağlayan ip uçlarını içeren objeleri saklayabilecekleri değerlendirme kutularıdır. İkincisi ise atölyelerden sonra yazılı değerlendirme yapabilmeleri için yöneltilen soruların bulunduğu bir materyaldir. Bu materyallerin yanı sıra ön ve son değerlendirme soruları yöneltilmiştir. Ayrıca bir internet sayfası biçiminde tasarlanmış bir kağıt materyal de katılımcıların tarih eğitimiyle ilgili görüşlerini yazabilmeleri için katılımcılara etkinlik sırasında verilmiştir.

Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseniyle yürütülmüştür. Veriler içerik analizi yöntemiyle incelenmiş, ana ve alt temalar oluşturulmuştur. Frekanslar belirlenmiş, incelemeyi kolaylaştırmak için tablolar oluşturulmuştur. Elde edilen bulgular gerekçedeki kuramsal alt yapı, eğitmenin atölye süreçleri boyunca yaptığı gözlemler ışığında yorumlanmış, katılımcı görüşleriyle örneklendirilmiştir.

Yaratıcı drama yöntemiyle ve disiplinler arası bağ kurularak öğretilen tarihi bilgilerin, yaparak yaşayarak öğrenildiği için ilgi çekici hale geldiği katılımcı görüşleri ile desteklenmiştir. Katılımcı öğretmenler süreç içerisinde atölyelerde öğrendiklerini öğrencileriyle buluşturmuştur. Bu yönüyle bu çalışma, öğretmen katılımcılarına örnek atölye deneyimi sunmuştur.

1 Öğretmen, MEB, Özel İzmir Amerikan Koleji, İzmir, Türkiye. E-posta: nesrinaslan35@gmail.com.

ORCID No: <https://orcid.org/0000-0002-9931-2201>

2 Öğretmen, MEB, Ankara, Türkiye. E-posta: hulyagokgok@yahoo.com.tr.

ORCID No: <https://orcid.org/0000-0002-6089-0231>

The Relationship Between History and Other Disciplines with Creative Drama Method

Article Info

DOI: 10.21612/yader.2020.032

Article History

Received 18.03.2020

Accepted 06.06.2020

Keywords

Creative drama
Interdisciplinary education
History teaching

Article Type

Research paper

Abstract

In teaching history, it is generally used to use methods in which the teacher is active, the information is transferred to the student and no interdisciplinary connection is established. Lessons planned with this approach cause students to find history lessons boring. In this study, in which these problems are taken into consideration, there are six workshops structured by establishing the relationship of history with creative drama method and other disciplines. Workshops, in which eight disciplines and history are associated, were applied to a mixed group, mostly teachers, with and without a history of creative drama. This study aims to make multi-dimensional thinking by establishing interdisciplinary connection, establishing historical empathy, and raising awareness that everything has a history.

In order to collect data, two main materials created based on daily logic were used. The first of these materials is the evaluation boxes, where they can store objects that contain tips, specific to each participant, in the evaluation process. The second is a material with questions posed to enable them to make written evaluations after the workshops. In addition to these materials, preliminary and final evaluation questions were posed. In addition, a paper material designed in the form of a website was given to the participants during the event so that they could write their views on history education.

The collected data were analyzed by content analysis method and main and sub-themes were created. Frequencies were determined and tabulated to facilitate inspection. The findings obtained in the study were interpreted in the light of the theoretical infrastructure on the ground, the observations made by the trainer throughout the workshop processes, and exemplified by participant views.

The historical information taught by creative drama method and interdisciplinary connection becomes interesting because it is learned by living by doing. The opinions of the participants also support this. Participating teachers brought together what they learned in the workshops with their students. In this respect, this study provided exemplary workshop experience to teacher participants.

Giriş

Tarih öğretiminde iki temel eksiklik, öğrencilerin tarih dersini sıkıcı bulmalarına ve bu dersi öğrenmeye karşı direnç göstermelerine yol açmaktadır. Bunlardan biri öğrencinin pasif olduğu ve sıra masa düzeninde oturup edilgen şekilde kaldığı klasik anlatım, bir diğeri ise günlük yaşamla ve diğer disiplinlerle bağ kurulmamasıdır. Günümüzde okullardaki klasik eğitim anlayışında öğretmen, öğrenci ile bilgi arasında San'ın da belirttiği üzere "aracı" olmaktan öteye gidememektedir. San bu düşüncesini şu şekilde ifade etmiştir: "*Günümüzde, okulda ve evde çocuklara bu bakımdan sağlanabilen olanaklar kısıtlı olup üstelik çocuğun çevresi ve dünyası ile kurduğu iletişimde, arada hep bir araç bulunmaktadır: Ya öğretmen, ya ders kitabı ve yazarı ya da bir kitle iletişim aracı. Böylece çocuğun duyuşsal alanı ve özellikle duyguları ile düşünsel dünyası ve bilişsel alanı ister istemez birbirinden ayrılmakta, öğrenme yaşantısal olmaktan çıkıp salt bilişsel yoldan gerçekleşmekte, çocuğun bilgilerini öznelştirmesine ve dolayısıyla onları yararlı ve işlevsel kılmasına çok az olanak tanınmaktadır. Öğrenme sürecine çocuğun etkince katılması için duygularını, düşlem gücünü, imgeleme yetisini, imgesel düşünmeyi ve hatta düşlerini de devreye sokabilmesi gerekir (San İ. 1990, 574).*" Geleneksel yöntemler ile yapılandırılmış bir tarih dersinde öğrenciler derse aktif katılmayıp sıkıldığını belli eden davranışlara veya farklı uğraşlara yönelerek bu ders saatini geçirmeye yönelmekte, sadece bilgi aktarımı yapan öğretmeni ile bağ kurmakta zorlanmaktadır. Oysa çok boyutlu düşünebileceği, tarihsel empati kurabileceği, hayal gücünü ön planda tutabileceği fırsatlar tanındığında o dersten öğrenci olumlu izlenimlerle ayrılabilir.

Lise öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada öğrencilere tarih derslerinin anlatım yöntemleri hakkında sorular sorulmuş ve öneriler istenmiştir. Bu araştırmayı yapan Ulusoy (2009, s.426) araştırma sonuçlarını şöyle aktarmaktadır: "*Öğrencilerin 322'si "Osmanlı tarihinin anlatıldığı konular görselle desteklenmeli, müzelerle gidilmeli, geziler yapılmalı, slayt ve sunumlarla anlatılmalı tarihi filmlerle, belgesel vb. materyallerden yararlanılmalı, böylece konuları daha iyi öğrenilir.' derken, 41 öğrenci görüşü de; 'anlaşılır, sıkıcı ve ezbere dayalı olmayan bir halde.' 23 görüş; 'konuların olay örgüsü şeklinde anlatılmasını olayların kronolojik şekilde ezberletilmesinden ise hikâyelerle benimsetilmesi isterim.' yönündeyken, 17 görüş; 'belgelerden yararlanarak ve sosyal kültürel konulardaki işleyişe de katılarak, savaşların ezberletilmesi yerine onlardan ders çıkararak anlatılmasını isterim' şeklindedir."* Öğrenci görüşleri de tarih öğretiminde disiplinler arası bağ kurulduğunda, güncel yaşam ile ilişkilendirme yapıldığında, yaparak yaşayarak öğrenme gerçekleştiğinde bilginin kalıcı hale getirebileceğini desteklemektedir.

Disiplinler arası kurulan bağlar sayesinde öğrenciler, tarihin sadece siyasi olaylardan ibaret olmadığını, her şeyin tarihinin araştırılabilirliğini ve konusu insan olan tarihin birçok bilimle ilişkili olduğunu fark edebilir. Olayları çok boyutlu ele alabilme, eleştirel bakabilme, sorunlara çözüm üretebilme ve elbette yaratıcılığın gelişimi için de disiplinler arası kavramı öne çıkarmaktadır. Çoruh'un da belirttiği üzere: "*Disiplinler arası kavramı ayrı ayrı disiplinlerin zenginliğini, onların birbiriyle bağlantılı olduğunu, gerçek hayattaki problemlerin her zaman tek doğru cevabı olmadığını kabul eder. Bununla birlikte disiplinler arası kavramı, bilim, matematik ve dil gibi konularda karışıklık içindeki çözümleri bir arada bulundurmaya, düşünceleri ifade etmenin daha iyi ve yeni yollarını bulmak için bilişsel, duyuşsal ve yaratıcı kapasiteyi ön plana çıkarır.*" (Çoruh, H. Mayıs-Ağustos 2010)

Ulusoy'un araştırmasına katılan öğrencilerin de talep ettiği üzere aktif olarak öğrenme sürecinin içinde yer alacakları, görsel ve işitsel materyallerin kullanımına olanak sağlayan, ezberlemek yerine yaparak yaşayarak öğrenmelerine yardımcı olacak bir yöntem seçilmesi öğrenmenin gerçekleşmesine katkı sunabilir. Bu doğrultuda kullanılacak etkili yöntemlerden biri yaratıcı dramadır. Bu çalışmanın da yöntemi olan yaratıcı dramanın bireye kazandırmayı hedeflediklerini Üstündağ şöyle sıralamıştır:

- *“Yaratıcılık ve estetik gelişimi sağlama*
- *Eleştirel düşünme yeteneği kazandırma*
- *Sosyal gelişim ve birlikte çalışma alışkanlığı kazandırma*
- *Kendine güven duyma ve karar verme becerileri kazanma*
- *Sözcük dağarcığını geliştirme yoluyla dil ve iletişim becerileri kazanma*
- *İmgelem gücünü, duygularını ve düşüncelerini geliştirme*
- *Başkalarını anlama ve hissetme becerisini geliştirme (Empati kurma*
- *Farklı olay, olgu ve durumlarla ilgili deneyim kazanma*
- *Moral ve manevi değerlerin gelişmesine olanak sağlama*
- *Problem çözme ve karşılaşılan problemleri yeni bir bakış açısıyla inceleme*
- *Kazanılan, değiştirilen ya da düzeltilen davranışlar hakkında bireye bilgi verme*
- *Hoşlanılmayan durum, olay ya da olgularla nasıl başa çıkılacağını gösterme*
- *İçinde yaşanan dünyayı daha somut olarak görmeyi sağlama*
- *Soyut kavramları ya da yaşantıları somutlaştırma*
- *Bireyler arasındaki farklılıklara hoşgörüyle bakabilmeyi sağlama” (Üstündağ, T. 1998)*

Yaratıcı dramanın bu hedefleri, tarih öğretim hedefleri ve disiplinler arası eğitim ile paralellik göstermektedir. Yaratıcı drama ile yapılandırılmış bir derste tarih öğretmenin hedefleri şunlar olabilir: Tarih bilimine bakışı dar ve belirli bir çerçeveden çıkarmak, öğrencilerine farklı disiplinlerle bağlantı kurmaları için rehberlik etmek ve yaparak ve yaşayarak bunu deneyimlemelerini sağlamak. Bunların yanı sıra binlerce yıllık insanlık tarihine karşı merak duygusu uyandırmak ve tarih bilimini sadece okulda sınırlı ders saatinde işlenen bir ders olmaktan öteye taşımak ve entelektüel bir birikimin oluşmasında bir değer olduğunu sezdirmek de önemli hedeflerindedir. Bu doğrultuda öğretmenin de yaratıcı drama alanında eğitim almış olması, yenilikçi ve yaratıcı yöntemlere açık olması ve bu alanda yapılmış çalışma örneklerini incelemesi alandaki yetkinliğinin artmasına katkı sunabilir. Belirtilen araştırma sonuçları da göstermektedir ki, dersin sadece bilgi aktarımı yöntemi ile işlenmesi, öğrencilerin tarihsel empati kurmalarına yardımcı olmamakta, tarihsel bilginin günlük yaşamla ve farklı disiplinlerle bağ kurmadan aktarılmasına ve öğrencilerin tarih dersinden uzaklaşmasına yol açmaktadır. Yaratıcı drama yöntemi ile planlanmış dersler ise öğrenciyi aktif olarak öğrenme sürecine dahil eder. Bu yönüyle yaratıcı drama öğrencinin, San'ın da belirttiği üzere *“edilginlik yerine katılımcı olma ve karar verebilme, yetkinleşme, demokratikleşme” niteliklerini de kazanmasında rol oynar (San, İ. 2018. s.71)*. Öğrenci düşüncesini özgürce ifade etme, empati becerisini geliştirme, etkili dinleme, grupla iş birliği ve uyum içinde çalışma gibi farklı kazanımları da yaratıcı drama çalışmaları

ile kazanır. Yaratıcı dramının tüm bu özellikleri, bu çalışmada bir yöntem olarak seçilmesinde etkili olmuştur.

Tarih öğretiminde yoğun eğitim programını tamamlamak kaygısı ile öğrencinin aktif olduğu sınıf ortamları sıkça yaratılmamaktadır. Adıgüzel'in (2006) belirttiği üzere: "Öğretmenin tek yönlü bilgi vermesinden çok, öğrencinin çok boyutlu eğitimi, derslerde aktiflik, bireyler arası iletişim, yaratıcılık ve kişilik eğitimi gibi pek çok boyut, doğal bir öğrenme ortamında gerçekleşebilir." Bu doğal öğrenme ortamı da yaratıcı drama yöntemi ile sağlanabilir. Bu bağlamda bu çalışmanın yapılma amaçları arasında tarih biliminin diğer disiplinlerle ve bilimlerle ilişkisini kurmak ve her şeyin bir tarihi olduğunun farkındalığını yaratıcı drama yöntemi ile kazandırmak yer alır. Bunların yanı sıra disiplinler arası çalışmaya ve öğrenciyi aktif olarak derse dahil etmeye olanak sağlayan yaratıcı drama yöntemini öğretmen olan katılımcılara tanıtmak ve bu doğrultuda yaratıcı drama alanına katkı sunmak hedeflenmiştir.

Soru cümlesi: Tarih biliminin disiplinler arası ilişkilendirilmesi ve bu ilişkilendirmenin yaratıcı drama yöntemi ile yapılması tarih eğitimine karşı bireyde farkındalığı ve istekliliği, yaratıcılığı ve düşünme becerilerini artırabilir mi?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseninde yürütülmüştür. Bu amaçla yaratıcı drama yöntemiyle tasarlanmış tarih bilimi ile sekiz ayrı disiplini ilişkilendiren üçer saatlik atölyeler tasarlanmıştır. Bu disiplinler ve atölye başlıkları şu şekildedir:

1. Atölye: Coğrafya Ve Arkeolojinin Tarihle İlişkilendirilmesi

Koca Yaşlı Şişko / Dünya Nippur'dan Mesaj Var

2. Atölye: Fen Bilimlerinin Tarihle İlişkilendirilmesi

İcat Çıkar Başıma / Bilime Adanmış Bir Ömür

3. Atölye: Edebiyatın Tarihle İlişkilendirilmesi

Panteon'a Hoş Geldiniz / İki Dirhem Bir Çekirdek

4. Atölye: Matematik Ve Felsefenin Tarihle İlişkilendirilmesi

Matematiğin Gizemli Tarihi / Felsefe ile Yolda Olmak

5. Atölye: Güzel Sanatların Tarihle İlişkilendirilmesi

Atölyenin Rengi / Türküler Ne Söylüyor?

6. Atölye: Etnografya ile Tarihin İlişkilendirilmesi

Tüm Atölyelerin Genel Değerlendirmesi

Kültürel Gelişim ve İnsan / Birleştirelim

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, gönüllü olarak drama sürecine katılmak isteyen öğrenciler ve farklı branşlarda öğretmenler olmak üzere toplam 20 kişiden oluşmuştur. Katılımcıların 17'si kadın,

3'ü erkektir. Katılımcılar ortalama 25-30 yaş aralığındadır. Katılımcılar arasında bir yaratıcı drama lideri ve sekiz lider adayı, bir üniversite öğrencisi, iki üniversite sınavına hazırlanan öğrencinin yanı sıra bir Türkçe, bir Türk Dili ve Edebiyatı, iki tarih, bir sosyal bilgiler, dört İngilizce, iki sınıf öğretmeni olmak üzere toplam 11 öğretmen yer almıştır. Çalışma grubunda dokuz katılımcının yaratıcı drama geçmişi yoktur.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama amacı ile iki ana değerlendirme malzemesi kullanılmıştır. İlki günlük mantığı ile hazırlanmış ve her atölye sonunda dağıtılan materyaldir. Bu materyal aracılığıyla katılımcılara dört soru yöneltilmiştir. (Bu atölye size mesleki açıdan ne düşündürdü? Hangi duyguları hissettirdi? Kişisel gelişiminize hangi katkılarda bulundu? Tarih ile ilgili ne öğretti?) ve katılımcıların atölye süreçlerini mesleki, kişisel gelişim, tarihsel bilgiye ulaşma ve hissedilen duygular açısından değerlendirmesi hedeflenmiştir. Günlüklere yazılanlar, katılımcı rumuzları ile arşivlenmiş ve değerlendirme sürecinde kullanılmıştır.

İkinci materyal ise her bir katılımcının atölye süreçlerinden edindiği izlenimleri, kendine özel ip uçları oluşturarak, altı atölyenin sonunda yapılacak değerlendirme sürecine kadar saklayacağı bir doküman kutusudur. Bu ip uçları aldıkları notlar, dergi veya gazete kupürlerinden kestikleri kolajlar olabileceği gibi atölyelerde ürettiği herhangi bir obje de olabilmektedir. Bu ip uçları sözel değerlendirme süreçlerinde katılımcının kendini ifade etmesine yardımcı olmuştur.

Ayrıca her bir yaratıcı drama oturumu sonrasında ortaya çıkan ürünler ve dokümanlar da (katılımcı mektupları, internet sayfası biçiminde hazırlanmış bir materyal, afiş hazırlama, resim çizimi gibi) veri analizi sürecinde değerlendirilmiştir. Bu dokümanlar kazanımlara ulaşıp ulaşılmadığını kontrol etmede ve içerik analizi sürecinde kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Her atölye sonunda katılımcılardan günlüklere oturuma ilişkin duygu ve düşüncelerini yazmaları istenmiştir. Ayrıca katılımcılardan her atölyenin sonunda kendilerine özel olan doküman kutularına atölye sürecini sembolize eden bir materyal bırakmaları istenmiştir. Daha sonra her bir katılımcı sürece dair deneyimlerini ve düşüncelerini doküman kutularında biriktirdikleri materyalleri sözlü değerlendirmede bir ipucu olarak kullanarak diğer katılımcılar ile paylaşmıştır. Atölye sonu sözel değerlendirmeler, katılımcıların bilgisi dahilinde, ses kayıt cihazı ile bazı atölyeler ise video ile kayıt altına alınmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi, ana ve alt temaların oluşum sürecinde çözümlenerek kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen ses kayıtları, öncelikle yazılı metinlere dönüştürülmüştür. Daha sonra yazılı metinler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Önce ana temalar sonra bu ana temalara ilişkin alt temalar oluşturulmuştur.

Bulgular

Yapılan içerik analizi sonucunda görüş belirten katılımcı sayıları tespit edilmiş ve frekanslar belirlenmiştir. Ana ve alt temaları gösteren birer tablo oluşturulmuştur. Daha sonra katılımcı görüş örnekleri ile birlikte rapor haline getirilmiştir.

Araştırmanın sonunda ana ve alt temalara ilişkin oluşan tablolar ve bulgular aşağıda verilmiştir:

Tablo- 1: Katılımcıların “Yaratıcı Drama” ana temasına ilişkin görüşleri

Alt temalar	Katılımcılar	Frekans
Yaratıcılık, hayal gücü	K6,K12,K17,K6,K11,K16,K6,K12,K5,K13 K12,K6,K1,K4,K6,K17,K1, K16,K16,K16,K8,K6,K2	23
Empati	K4,K14,K16,K20,K4,K14,K18,K2,K7,K16 ,K2 K11,K17,K1,K6,K2,K13,K12,K8,K14,K4,K1, K2,K4,K12	25
Grup çalışması	K10,K9,K11,K16,K9,K8,K9,K11,K11,K1,K6, K12,K14,K5,K14,K15,K4,K1,K6,K5	20

Analizler sonucunda katılımcıların yaratıcı dramaya ilişkin görüşleri üç alt temada toplanmıştır. Bunlardan birincisi “*yaratıcılık ve hayal gücü*”dür. Katılımcılardan biri (K12) bu sürece ilişkin duygu ve düşüncesini şu şekilde ifade etmiştir: “*Sosyal becerilerimi harekete geçirmeme, yaratıcılığımı ortaya çıkarmama katkıda bulundu.*” Atölyelerin kişisel gelişimine olan katkısını bir katılımcı (K11) şu sözleriyle belirtmiştir: “*Yaratıcılık ve iş birliği en büyük katkısı.*” Atölye süreçlerinin hayal gücüne sunduğu katkıyı bir katılımcı (K16) şu sözleriyle paylaşmıştır: “*Görsel sanatlar atölyesi beni çok etkiledi, gerçekten bir sergideymişim gibi oldu. Hayal gücümü canlandırdım. Mesela şarkı bestelemişim. Bayağı düşündük ve yaptık. Bir şeyler başardığımı gördüm.*”

Bu ana tema altında belirlenen ikinci alt tema ise “*empati*” olmuştur. İlk atölyenin değerlendirme sürecinde empati kurabilme becerisi ile ilgili düşüncelerini bir katılımcı (K1) şu sözleriyle ifade etmiştir: “*Tarih zaten ilgi çeken bir şey. Dramayı da öyle düşünmüşümdür. Bence gerekiyor tarih derslerinde de bu şekilde işlenmesi. Sıkıcı bir masal biçiminden çıkarıp bu işi sebep sonuç ilişkileri içinde, başka empatileri kurmak gerektiğini fark ettim. Bir kral bir kararı alırken hangi koşullarda ne yapmış olabilir. Biraz bunları da düşündürüyor. Bu yüzden de değerli atölyelerin başlangıcında görüyorum kendimi. Gerisini de merakla bekliyoruz.*” Atölye sürecinde tarihsel empati kurduğuna dair bir katılımcı (K11) şu açıklamayı yapmıştır: “*Mitolojiyi, deyimleri, tarihteki meslek örgütlerini incelemek, geçmişle empati kurmamı sağladı.*”

Bu ana tema altında belirlenen üçüncü alt tema ise “*grup çalışması*” olmuştur. Atölye deneyimleri sonucunda grup ile iş birliği içinde üretici olduğunu belirten bir katılımcı (K10): “*Grup üyesi olarak bir üretimin parçası olmak aidiyet duygusunu güçlendiriyor ve üretkenliği artırıyor.*” demiştir. İş birliği içerisinde çalışmanın duygusal bir haz yarattığını belirten bir katılımcı (K1) düşüncesini: “*Çok keyifliydi. Zaman nasıl geçti anlamadık. İş birliği ile çalışmak gayet güzeldi.*”

Bütün canlandırmalar çok keyifli geçti. İnanılmaz yaratıcıydı.” sözleri ile belirtmiştir. Üniversite sınavına hazırlanırken katıldığı bu çalışmada grup çalışmasının kendisinde yarattığı değişimi bir katılımcı (K16) şu sözlerle ifade etmiştir: *“Grup çok iyiydi bitmesini hiç istemiyorum ama her şeyin bir sonu var. En büyük rolleri hep bana verdiler. Daha önce deneyimim de yoktu. Canlandırma yaparken çok heyecanlandım, bana bakıyorlar diye heyecanlandım. Ama en büyük rolleri hep bana verdiler. İlk atölyeye ön yargılı gelmiştim. Ama sonra sevmeye başladım. Buradaki insanlarla fikir alışverişi çok hoşuma gitti. Mesela bir matematik üzerine düşünüyoruz herkesin farklı düşüncesi olduğu için, hepimizin düşündüğü şeyden ortak bir çıkış buluyor oluşumuz çok hoşuma gitti açıkçası. Ben de acaba bu nasıl düşünüyor diyerek o düşünceye vardığımda zihnimde başka şekiller oluştu. Ben aslında not tutan biri değilim genelde görsel olarak çalıştım kutuda...Üniversite sınavı için paragraflar çözüyorum dramadan sonra paragraf sorusu çözme sayım arttı. Paragraf sorularında çok derin düşünüp çözemiyordum, bakış açımı çok farklılaştırdı. Netlerim arttı. Büyüklerimle olmak çok hoştu. Onların fikirlerinden yararlandım.”*

Tablo- 2: Katılımcıların “Disiplinler Arası” ana temasına ilişkin görüşleri

Alt temalar	Katılımcılar	Frekans
Çok boyutluluk	K8,K7,K10,K12,K3,K4,K3,K5,K11,K15 K17,K11,K5,K5,K5,K3,K9,K5,K3,K9,K5 K3,K16,K13,K1,K10,K15,K6,K15,K6,K15 K9,K7,K1,K4,K6,K10,K2,K16,K4,K16, K6 K12,K11,K12,K14,K2,K4	48
Mesleki katkı	K2,K6,K7,K11,K13,K14,K14,K15,K18,K19 K5,K8,K1,K3,K5,K7,K8,K9,K10,K15,K1,K3 K4,K5,K6,K7,K8,K12,K1,K2,K3,K4,K5,K6, K7,K8,K9,K12,K2,K3,K4,K5,K6,K8,K12,K13 K15,K16,K17,K7	50
Yöntem(öğretim yöntemi, yol)	K10,K14,K18,K11,K1,K8,K14,K14,K16,K2, K4,K2,K4,K7,K6,K15,K1,K1,K6,K4,K7,K7 K7,K8,K4,K1,K12,K7,K5,K12,K7	31

Analizler sonucunda katılımcıların “disiplinler arası” ana temasına ilişkin görüşleri üç alt temada toplanmıştır.

Bu alt temalardan ilki olan “çok boyutluluk” alt temasına ilişkin bir katılımcı (K16), tarihsel bir olaya farklı disiplinler üzerinden çok boyutlu bir yaklaşım sergilenmesi gerektiği ile ilgili düşüncesini şu sözlerle belirtmiştir: *“Tarih eğitiminde disiplinler arası bir yöntem uygulanabilir. Fransız İhtilali, örneğin dönemin resimleri, edebi eserleri, müzikleri ile birlikte verilebilir.”* Bir başka katılımcı (K2): *“Tarih koca bir okyanus. Her zaman kullandığımız, bildiğimiz şeylerin nasıl bulunduğunu, nasıl meydana geldiğini birazcık derine inerek, araştırarak, eşeleyerek bulabiliyoruz. Ben bilmediğim ilginç detaylar öğrendim. Tarihçiyim, ama hep belli alanlara yoğunlaşıyoruz. Eski Çağ’a odaklanıyoruz örneğin. Ama bilim tarihi, materyallerin tarihi de var aslında. Kullandığımız şeylerin tarihi de var. Hani filmlerde paralel evrenler vardır ya. Aynı tarihte aynı anda başka neler*

olmuş aslında. İnsanlar gerçek tarihten çok bağımsız değiller. Biz hep bir yere odaklanıyoruz öbür kısımları kaçırıyoruz aslında.” sözleri ile duygu ve düşüncelerinden söz etmiştir.

Bu ana tema altında belirlenen ikinci alt tema “*mesleki katkı*”dır. Sürecin mesleki gelişimine katkı sunduğunu bir katılımcı (K10) şu sözleri ifade etmiştir: “*Öğrenilecek ne çok şey var. Öğretmenlik öğrenmesi bitmeyen bir meslek.*” Mesleki gelişimi açısından etkinlik süreçlerinden esinlenen bir başka katılımcı (K2): “*6 yaş öğrencilerimle doğa konusunu işlerken değerler eğitimi ile birleştirebileceğimi aklıma not ettim.*” demiştir. Atölyelerin mesleki gelişimine ve farkındalık kazanmasına katkıda bulunduğunu ifade eden bir katılımcı düşüncesini (K7): “*Matematik öğrenilen, öğretilen her bilginin içerisinde bir şekilde yer buluyor kendine. Her şeyin içinde biraz matematik varken mesleğimde bunu kullanmamam imkânsız diye düşünüyorum.*” ifadeleri ile açıklamıştır.

Bu ana tema altında belirlenen üçüncü alt tema ise “*yöntem (öğretim yöntemi, yol)*” dur. Daha önce yaratıcı drama geçmişi olmayan ve mesleki gelişim açısından, yaratıcı dramanın etkili bir öğretim yöntemi olduğunu belirten bir katılımcı (K7), atölye sürecinde deneyimlediklerini kendi öğretim yöntemi ile karşılaştırıp düşüncesini şöyle dile getirmiştir: “*İngilizce söz öbeklerini öğretirken dramaya başvurabileceğimi, mitolojik hikâyelerin karakterlerini hikâyelerimde ara sıra kullanmam gerektiğini anladım.*” Benzer bir düşüncüyü bir başka katılımcı (K8) şu sözlerle dile getirmiştir: “*Türkçe öğretirken yaratıcı dramadan yararlanabileceğimin somut örneklerini gördüm. Bu konuda kendimi geliştirebilirim.*”

Tablo- 3: Katılımcıların “*Düşünme Becerileri*” ana temasına ilişkin görüşleri

Alt temalar	Katılımcılar	Frekans
Farkındalık (bakış açısı, idrak etme)	K1, K11,K4,K8,K1,K4,K4,K5,K19,K7 K11, K12,K16,K19,K1,K8,K16, K11, K19, K18,K5,K13,K8,K9,K16,K13,K16 K9,K3,K10,K11,K4,K2,K5,K7	35
İlişkilendirme	K11,K19,K10,K8,K15,K2,K16,K1,K16, K8,K2,K17,K5,K4,K6,K1,K1,K4,K17,K5	20
Gelişim (fikir edinme, keşif, buluş, geliştirme)	K8, K17,K15,K10,K4,K8,K8,K17, K17,K6,K12,K5,K9,K11,K8 K16,K12, K5,K7,K2,K7,K12,K10,K6,K6,K13,K5, K4,K7,K9,K11,K13,K6,K5,K7,K3,K4 ,K19 K3,K10,K10,K16,K10, K6,K6,K15,K16, K19, K5,K11,K3,K17,K6	53

Analizler sonucunda katılımcıların “*düşünme becerileri*”ne ilişkin görüşleri üç alt temada toplanmıştır.

Bunların ilki olan “*farkındalık (bakış açısı, idrak etme)*” alt temasına ilişkin bir katılımcı (K11), Matematik’in Gizemli Tarihi başlıklı atölyeden sonra matematik ile ilgili farkındalık kazandığını şu sözlerle dile getirmiştir: “*Öğrenciyim. Matematik’in hayatımızın her yerinde olduğunun farkına*

vardım.” Bir başka katılımcı (K19): “*Bakış açım farklılaştı. (tarihe karşı)*” sözleri ile duygularını açıklarken bir başka katılımcı da (K8) şu sözlerle deneyimini paylaşmıştır: “*Normal şartlarda matematikle iç içe geçmemiş bir eğitim sürecim oldu. Ama bu atölye bana farklı bir bakış açısı kazandırdı. Matematik şimdi daha tatlı.*”

Bu ana tema altında belirlenen ikinci alt tema olan “ilişkilendirme” alt teması ile ilgili bir katılımcı (K4), deyimlerin tarihi alt yapılarını irdeleyen “İki Dirhem Bir Çekirdek” atölyesinden sonra deyimleri günlük yaşam ile ilişkilendirdiğini, aynı zamanda farkındalığının arttığını şu sözler ile belirtmiştir: “*Tarih deyince çok eskiye gidiyoruz genelde. Bugün deyimler vardı. Çok hayatın içinden bir şey. Bizim tarih olacağımızı hiç düşünmediğimi fark ettim. Burada ürettiğimiz deyimler gelecekte bir gün deyim olacak hakikaten. Bu kadar içinde yaşadığımız şeylerin tarihini bilmek çok hoş hissettirdi.*” Benzer düşüncelere sahip bir başka katılımcı (K1) günlüklerde yer alan ‘Bu atölye süreci size neler düşündürdü, hissettirdi?’ soruna şu yanıtı vermiştir: “*Günlük kullandığımız sözlerin bir tarihi olduğunu düşünmek, bugünün de ileride tarih olacağını fark etmeden yaşadığımı hissettirdi.*”

Bu ana tema altında belirlenen üçüncü alt tema “gelişim (fikir edinme, keşif, buluş, geliştirme)” alt temasıdır. Atölye sürecinden sonra yapılan sözel değerlendirmede bir katılımcı (K7) sürecin mesleki gelişimini etkilediğini şu sözleriyle dile getirmiştir: “*Atölyeler ile ilgili sorular ve notlar almışım. En başından beri şeyi düşündüm. İnsanlar olarak birbirinden kopuk değiliz. Biz bir şeyin devamıyız. Paragraf oluşturma kısmını kendi dersimde de kullandım. Hakikaten derse bir hareket geliyor, canlılık geliyor. Kendimi daha çok geliştirmem gerektiğini düşünüyorum. Mesleki anlamda bu çalışmanın büyük katkısı olduğunu düşünüyor teşekkür ediyorum.*” Atölye süreçleri ile ilgili duygularını bir katılımcı (K6) şu sözlerle ifade etmiştir: “*Keşfetmemi sağladı. Heyecan yarattı.*” Bir başka katılımcı (K17) bir konu hakkında fikir edindiğini şu sözlerle anlatmıştır: “*Bilim insanlarının yaşadığı zorluklar ile ilgili fikir sahibi oldum.*”

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Tarih biliminin disiplinler arası ilişkilendirilmesi ve bu ilişkilendirmenin yaratıcı drama yöntemi ile yapılması tarih eğitimine karşı bireyde farkındalığı ve istekliliği, yaratıcılığı ve düşünme becerilerini artırabilir mi? sorusuna yanıt aranan bu çalışmada, yaratıcı drama yöntemi ile tarih eğitimine ilişkin bazı ana ve alt temalara ulaşılmıştır.

Bunlardan birincisi yaratıcı dramının ne olduğuna ilişkin ana tema olup bu ana tema altında “yaratıcılık ve hayal gücü, empati ve grup çalışması” alt temalarına ulaşılmıştır.

Yaratıcı drama süreçlerinde bireyler bir grubun parçası olur ve kendilerinin ve gruptaki bireylerin deneyimlerinden de yararlanarak eğitsel süreçler deneyimler. Bu deneyim ile birey, hayal gücünü ve yaratıcılığını kullanır ve tarihsel empati kurarak rol kahramanının duygularını anlamaya çalışır. Örneğin bu çalışmada yer alan “Nippur’dan Mesaj Var!” adlı atölyede kral rolüne giren bir katılımcı değerlendirme sürecinde, “gerçekten bir kral gibi karar vermek” zorunda kalmanın zorluğundan söz ederek tarihsel empati kurduğunu söylemektedir. Drama atölyeleri süreçlerinde kendi yaşantısından da katkı sunarak hayal gücünü ve yaratıcılığını ortaya koyan katılımcı, Heathcote’un da belirttiği üzere “gerçekliğin biraz ötesine geçme fırsatı” bulur. (Yaratıcı Drama Dergisi, 2010. 5 (9-10),104)

Kaf Hasırcı, Saban ve Bulut 2008’de yaptıkları araştırmalarında yaratıcı drama süreçlerini deyimleyen bireylerin “...*empati, potansiyelinin farkına varma, özsaygı, kendi kendisi ile barışık olma, bağımsız davranma, duygularını kontrol etme, sosyalleşme, grupla uyumlu çalışma, iş birliği, girişkenlik, sorumluluk, yaratıcılık, hayal gücü, eleştirel düşünme, karar verme, problem çözme, beden dilini kullanma...*” özelliklerini geliştirdiklerini belirtmişlerdir. Yapılan içerik analizi sonucunda elde edilen bulgular göz önüne alındığında katılımcıların yaratıcılıklarının ve hayal gücünün gelişimine bu çalışmanın katkı sunduğu, grup çalışmaları ile farklı katılımcıların deneyimlerinin onları zenginleştirdiği ve tarihsel empati kurabildikleri söylenebilir. Yaratıcı drama yöntemi ile planlanacak tarih temalı atölye süreçleri bireylerin hayal gücü ve yaratıcılıklarını geliştirmelerinde yardımcı olabilmektedir.

İkincisi, disiplinler arasının ne olduğuna ilişkin ana tema olup bu ana tema altında “çok boyutluluk, mesleki katkı, yöntem (öğretim yöntemi, yol)” alt temalarına ulaşılmıştır.

Tarihin konusu insandır ve bu durum insana dair her türlü disiplinin yolunun tarih ile kesişmesinde etkilidir. Bu nedenle tarihin diğer disiplinler ile ilişkilendirilmesi olayların farklı boyutlardan ele alınması açısından önem taşımaktadır. Tarih dersinin farklı disiplinlerle ilişkilendirilmesi ve işlenen temaların yaratıcı drama yöntemi ile ele alınması katılımcıların geniş perspektiften olaylara bakmasına, canlandırma süreçleri sayesinde olayın yaşanma koşulları hakkında fikir sahibi olmasına, olayın gerçek kahramanları ile empati kurmasına yardımcı olabilir. 2008’de Adıgüzel ile Heathcote arasında yapılan Yaratıcı Drama-Tiyatro Kongresinde yapılan söyleşide, Adıgüzel’in sorduğu “*Yaratıcı drama hayatın provasının ve yaşamın gerçeğinin neresinde?*” sorusuna Heathcote: “*Yaratıcı drama, gerçek yaşamın yapmamız için zaman bırakmadığı, yaşamda olabilecek farklı noktalara odaklanabilme şansını verir.*” yanıtı ile yaratıcı drama süreçlerinde katılımcının olaylara farklı bakış açıları geliştirilebileceği dramatik anlara dikkat çekmektedir. (Yaratıcı Drama Dergisi, 2010. 5 (9-10), s.104) Tarih ile diğer disiplinlerin ilişkilendirildiği bu çalışmada tarihsel süreçleri yaratan insana dair farklı dönemler ele alınmış, katılımcıların farklı noktalara odaklanması hedeflenmiştir. Buna atölye süreçlerindeki, Mısırlıların ekme problemi çözme süreci örnek verilebilir. Daire şeklindeki dokuz adet ekmeğin on işçiye eşit olarak kesilip dağıtılması ile ilgili bir problemi çözme deneyimi sürecinde katılımcılar, matematiğin yaşamı kolaylaştırması üzerine tartışmış ve neden öğrenilmesi gerektiğini sorgulamışlardır. Aynı atölyede matematiğin ve sayıların günümüze kadar gelişim süreçlerinde yaşanan zorluklara tanıklık etmişlerdir. Tarihsel bilgi dışında matematik disiplinin de ortak edildiği bu örnekte görüldüğü üzere katılımcı çıkarımlar yapmış, grup ile düşüncesini paylaşmış ve farklı alanlardaki bilgilerini birleştirmiştir. Çok boyutlu yaklaşım konusunda Aybek’in düşüncesi de verilen örneği desteklemektedir: “*Disiplinler arası öğretim, öğrencilerin değişik alanlardaki bilgiyi birleştirmesine, bütünleştirmesine yardım eden ve kavramlar aracılığıyla öğrencileri analiz, sentez düzeyindeki düşünelere odaklaştıran bir yaklaşımdır.*” (Aybek, B. 2001)

Çok boyutlu düşünen öğrencilerin yetişmesinde öğretmen önemli rol oynar. Bu nedenle öğretmenin yeniliklere açık olması ve var olan eğitim yöntemini sorgulayıp ihtiyaçlarını belirlemesi, yeni yöntem ve teknikleri araştırıp bulması mesleki gelişim yolunda yeni adımlar atmasına katkı sunabilir. Bu çalışma gibi farklı yöntemlerin kullanıldığı çalışmalara katılabilir. Böylece öğrenme sürecini önce kendisi deneyimleyerek öğrencileri ile empati kurabilir. Bu çalışmaya katılan eğitimciler de yaratıcı dramının etkili bir yöntem olduğunu sözel değerlendirme süreçlerinde pek çok kez dile

getirmişlerdir. Çalışmaya katılan öğrenci grubu ise mesleki katkı alt kazanımına katkı sunamamıştır. Bu, çalışmanın karma grupla yapılmasının sonucunda ortaya çıkan bir sorundur. Ancak öğretmen ve öğrenci katılımcıların etkileşime girmesi, çalışmanın öğrencilere sunduğu katkının gözlemlenmesi açısından faydalı olmuştur.

Üçüncüsü düşünme becerilerinin ne olduğuna ilişkin tema olup bu ana tema altında “farkındalık (bakış açısı, idrak etme), ilişkilendirme, gelişim (fikir edinme, keşif, buluş, geliştirme)” alt temalarına ulaşılmıştır.

TDK’ ya göre düşünme, “*karşılaştırmalar yapma, ayırma, birleştirme, bağlantıları ve biçimleri kavrama yetisi*” dir. Bireyin bu yetileri gerçekleştirmesine ise “beceri” denir. Bu yetiler insanoğlunun öncelikle hayatta kalmasını, teknoloji, sanat alanlarında gelişmesini, kısacası uygarlaşmasını sağlamıştır. Oluşan bilgi birikimi yıllar içerisinde nesilden nesle aktarılmıştır. Bu aktarımda tarih bilimi önem taşımaktadır. Bireyin, uygarlaşma adımları ile ilgili farkındalık kazanması için empati ile konuya yaklaşması, geçmiş medeniyetleri siyasi, askeri, sosyoekonomik, bilim, sanat yönleri ile incelemesi önem taşır. Bu sayede karşılaştırmalar ve ilişkilendirmeler yapılabilir. Tarihsel bilginin çok boyutlu bir bakış açısı ile ele alınması düşünme becerilerinin geliştirilmesinde etkili olabilir.

Öğrencilerin düşünme becerilerinin gelişmesinde öğretmenin önemli bir rolü vardır. Çoruh’un “...*düşünceyi analitik düşünmeyle bütünleştirebilen, gruplar içinde iletişim kurup çalışabilen, yenilik yapabilen, problem çözebilen yeni nesillerin yetişmesine duyulan ihtiyaç, eğitim kurumlarımızda reformist yapılanmalara her geçen gün biraz daha gereksinim duyulmaktadır.*” (Çoruh, H. Mayıs-Ağustos 2010) sözlerinde de belirttiği nesillerin yetişmesi için öğretmenin yöntemlerinde bazı reformlara gitmesi gerekebilir.

Yenilikçi ve gelişime açık öğretmenlerin eğitim hedefleri şunlardır:

- aktif öğrenen sınıf ortamları yaratmak
- bilgiyi depolamak ya da aktarmak yerine öğrencinin içselleştirmesini sağlamak
- öğrencilere olaylar arasında ilişkilendirmeler ve bağlar kurdurabilmek
- eleştirel bakabilen bireyler yetiştirmek

Bu hedeflere yönelmiş öğretmenler, bağlantılar kurmaya, karşılaştırmalar yapmaya, bilgileri sentezleyip kullanmaya yönelik ders planlamaları yapıp öğrencinin aktif olarak derse dahil edileceği etkinliklerle düşünce becerilerinin gelişimine yardımcı olabilir.

Yaratıcı drama da öğretmenin kullanacağı etkili yöntemlerden biridir. Ayrıca yaratıcı drama “*sahip olduğu özellikler nedeniyle toplumsal değişikliklerin çok hızlı yaşandığı günümüzde yeni ve özgün düşünceler üretecek bireylerin yetiştirilmesinde*” önem taşımaktadır. (Adıgüzel, 2015)

Sonuç olarak bu çalışmada, atölyelerden elde edilen değerlendirme raporları ile yapılan içerik analizinde tarih biliminin yaratıcı drama ile ve farklı disiplinlerle ilişkilendirilerek anlatıldığında öğrenme sürecinde katılımcının etkin olduğu, öğrenme sürecinden keyif aldığı görülmüştür. Bu çalışma günlük yaşamla bağ kurması, katılımcının duygu dünyasına hitap etmesi nedenleriyle katılımcının tarihsel empati kurmasına, olaylara çok boyutlu bakabilmesine yardımcı olmuştur. Ayrıca yaratıcı drama deneyimi olmayan öğretmenlerin yaratıcı drama ile tanışmasını sağlamıştır.

Bu çalışma alan yazına önemli katkılar sunmakla birlikte bazı sınırlılıklara da sahiptir. Öncelikle çalışma karma bir grup üzerinde gerçekleştirilmiş olup belirli bir gruba ilişkin derin bir bilgi sunmamaktadır. Bu nedenle bundan sonraki çalışmalarda sadece lise öğrencilerinden oluşan bir gruba ya da aynı branştan öğretmenlerden oluşan katılımcı gruplarına da uygulanabilir. Örneğin sadece tarih öğretmenleriyle ya da fen bilgisi, sosyal bilgiler öğretmenleriyle çalışılabilir.

Kaynakça

- San İ. (1990). Eğitimde yaratıcı drama. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 23(2), 574.
- Adıgüzel, H. Ö. (Ed). (2006). Yaratıcı drama kavramı, bileşenleri ve aşamaları. *Yaratıcı Drama Dergisi*. 1(1), 27.
- Adıgüzel, H. Ö. (2015). Eğitimde yaratıcı drama. Ankara: Pegem Akademi.
- San, İ. (Mayıs 2018). Yaratıcı drama ve müze, sanatlar eğitimi. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Ulusoy, K. (2009). Lise öğrencilerinin tarih dersinin işlenişi ile ilgili düşünceleri (Ankara örneği). *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18 (1), 417-434.
- Üstündağ, T. (1998) Yaratıcı drama eğitim programının öğeleri. *Eğitim ve Bilim/ Education and Science*, 22(107), 28 -35.
- Çoruh, H. (Mayıs-Ağustos 2010). Disiplinler arası bilim tarihi dersi ve gerekçesi. *Tarih Okulu*, VII, 7-23.
- Kaf Hasırcı, Ö. Bulut, S. Saban, A. İ. (2008). Öğretmen adaylarının yaratıcı drama dersinin bireysel ve akademik kazanımlarına ilişkin görüşleri. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 3(6), 17.
- Aybek, B. (2001). Disiplinler arası (bütünleştirilmiş) öğretim yaklaşımı. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, (3), 1-7.
13. Uluslararası eğitimde yaratıcı drama-tiyatro kongresi Dorothy Heathcote ile söyleşi. *Yaratıcı Drama Dergisi*. 2010. 5 (9-10), 104.

Ek1: Ders Planı Örneği

Tarih: 15/12/ /2018

Konu: İcat Çıkar Başıma/ Bilime Adanmış Bir Ömür

Grup: Öğretmen, öğrenci, lider ve lider adaylarından oluşan 18 kişilik grup (15 kadın 3 erkek)

Süre: 180 dakika

Mekân: ÇDD İzmir Şubesi

Yöntem: Yaratıcı drama

Teknik: Rol Oynama, doğaçlama, bilgi yarışması

Araç- Gereçler: Kâğıt kalemler, bilgi yarışması için hazırlanmış resimli kartlar, periyodik cetvel, makas, renkli kalemler, gazete boyutunda 3 adet Kraft kâğıt, yapıştırıcı, makaslar, A4 kâğıtlar, kutu

Kazanım:

- İcatların ortaya çıkışında hayal gücünün ve doğanın etkisini fark eder.
- Tarihten örneklerle bazı icatları tanır.
- Bir ürün üretir ve tanıtımını yapar.
- Bir bilim insanını tanır.

Süreç:

1. BÖLÜM: İCAT ÇIKAR BAŞIMA

A.HAZIRLIK- ISINMA

Etkinlik 1: Lider katılımcıları çemberde toplar ve onlara: “ Bir hayal kuralım ve hayalimizde ürettiğimiz, henüz kimselere söylemediğimiz bir fikrin mutluluğunu yaşayalım. Bu mutluluğu kendimize özel bir işaretle gösterelim. Bu işareti gösterirken işaretimize adımızı da ekleyelim.” der. Katılımcılar önce adlarını söyler, daha sonra işareti gösterir. İkinci turda herkes söylenen adı ve yapılan işareti tekrarlar. Üçüncü turda adlar söylenmez sadece işaretler bir dans müziği eşliğinde, lirik bir dans gibi çemberde sırayla tekrar edilir. (Bu etkinlik Orff eğitmeni Banu Özevin’den alınıp atölyeye uyarlanmıştır.)

Etkinlik 2: Lider çemberde omuzlarına dokunarak belirlediği katılımcılardan bir icadın dikilmiş bir heykeli gibi herhangi bir forma girmelerini söyler. Geri kalan katılımcılar ise farklı bir icadın heykeli formuna girmiş olan katılımcılara ek olacaklardır. İkinci katılımcı eklendiği zaman ilk heykel formunda olan kişi kendisine eklenene dokunmadan çözülür ve oluşan yeni heykellerden birini seçerek ona eklenir. İkili eklenme işlemi müzik eşliğinde bir süre yapıldıktan sonra lider katılımcılara formlarını bozmamalarını ve büyük ve tek bir heykel formu oluşturacaklarını söyler. Bu heykelin, insanlık tarihinin gelmiş geçmiş en önemli icadının heykeli olacağını vurgular. (Bu etkinlik Orff eğitmeni Banu Özevin’den öğrenilmiş ve atölyeye uygun biçimde düzenlenmiştir.)

Yedek Etkinlik: Lider katılımcılara mekânda dolaşmalarını ve bir hayal kurmaya başlamalarını söyler. “Hayalinizde öyle bir şey icat etmişsiniz ki, herkese o icadı anlatmak istiyorsunuz. Hayalinizde icadınızı düşünün ve karar verinceye kadar müzik eşliğinde yürüyün.

Hayalinde icadını belirleyen kişi onun şeklini, boyutunu pandomim hareketleri ile bize gösterebilir. Pandomim, sözsüz tiyatro oyunu anlamına gelmektedir. Şimdi biz de sözsüz bir şekilde icadımızın biçimini belirginleştirelim. İcadımızı diğer insanlara anlatma zamanı geldiğinde, buna hazır olduğumuzda diğer insanların ilgisini çekmek için “HEY” diye seslenmek gerekiyor. Biri “HEY” diye seslendiğinde biz de gidip o icada bakalım, etrafında dolaşalım inceleyelim, bu sırada mucit icadı için gururlanırken mucidi teşvik etmek için “EVET! HARİKA FİKİR” diyelim.” (Bu etkinlik Temel Aşama liderim Onur Kurtuluş Kara’dan alıntıdır.)

Ara değerlendirme: Lider: “Her şey hayal etmekle başlar. Sonra o hayal gerçek olur. Bir icat çıkar ortaya. Bazen birinin yaptığını bir başka insan alır ve geliştirir. Tarih bu örneklerle doludur. İlk cep telefonlarımızı hatırlayalım ve şimdiye bakalım.” der. Peki her mucit az önce size verilen tepkideki gibi “harika bir fikir” övgüsü ile karşılaşmış mıdır? İnsanlar bu icatlar ilk kez tanıtıldığında nasıl tepkiler vermiştir? sorusunu sorar. Katılımcıların görüşlerini alır.

B. CANLANDIRMA

Etkinlik 3: Lider katılımcıları dört gruba ayırır. Canlandırma için durum kartları verir.

1. grup: 1903’te **Wright Kardeşler (Orville ve Wilbur)** icatları olan uçağı defalarca yaptıkları denemeden sonra tanıtmak isterler. Ancak uçak havalandıktan kısa bir süre sonra motor pervanelerinden biri kırılınca düşer ve Orville’nin kaburgaları ve bacağı kırılır. Hastane odasında Orville’i ve başındaki kardeşi Wilbur’u ziyarete gelen yakınları var. Kardeşler uçağın neden düşmüş olabileceğini tartışırken yakınlarından biri şöyle der: “Çocuklar, boş işlerle uğraşmayın, boş verin.” Sonrasında neler yaşanmıştır? Canlandırınız.

2. Grup: 1900’lü yıllarda sürücüler yağmurlu havalarda yağmur suları nedeniyle inip camları silmek zorundaydı. Bu durumdan rahatsız olan **Mary Anderson** cam sileceğini icat etti. Yağmur sularından kurtulmak için bir kolu indirmek yeterliydi. Mary Anderson icadının tanıtım toplantısında şu itiraz ile karşılaştı: “Bu icat çok gereksiz. Sürücülerin dikkatini dağıtır.” Mary Anderson onları nasıl ikna etmiş olabilir? Canlandırınız.

3. Grup: 13.yüzyılda saatler, şifreli kilitler, kasalar, termos, otomatik çocuk oyuncakları, otomatik yüzen kayık, su tulumları icat eden **El Cezeri**, Artuklu hükümdarına dünya tarihinin ilk robotunu sunar. Sarayda yaşayan görevliler ve hükümdarın veziri merakla robotun hareketlerini izlerken vezir: “Hükümdarım beni affedin ama bu icat ne işe yarayacak? Hazineden o kadar para aldı, bunu yapmak için mi yani?” diyerek icadı küçümser. Sonrasında neler yaşanmış olabilir? Canlandırınız.

4. grup: 1925 yılında televizyonunun patentini alan **Logie Baird**’in icadına: “En geç altı ay içinde önemini kaybedecektir. İnsanlar her akşam böyle bir kutuya bakmak istemezler.” diyerek tepki gösterilmiştir. Baird’in icadı olan o dönemki adıyla Televisor’un satışını yapan bir mağazada çalışıyorsunuz. Meraklı ve icadı tanımaya çalışan ancak Baird’e yapılan eleştirilerden etkilenen müşterileri ikna edip satış yapmanız gerekiyor. Neler yaşanmış olabilir? Canlandırınız.

Etkinlik 3: Lider: “İcatlar oluşturulurken mucitler kararlı davranmış, hayallerinin peşini bırakmamıştır. Bu mucitlerin en önemli yönlerinden biri çok iyi birer gözlemci olmalarıdır. Doğa onların ilham kaynağıdır. Pek çok icat oluşturulurken doğadan ilham alınmıştır. Merak etmek, doğayı iyi incelemek ve hayal etmek pek çok icadı beraberinde getirmiştir. Küçük bir bilgi yarışması düzenleyelim. Beş grup halinde oturalım. İcatlar ile ilgili yönelteceğim soruları bakalım hangi grup

daha fazla doğru yanıt vererek tamamlayacak.” der ve daha önce hazırladığı bilgi kartlarındaki bilgileri sormaya başlar. En fazla doğru yanıt veren grup yarışmayı kazanır.

Sorulacak sorular şunlardır:

1. Kar ayakabıları yapılırken hangisinden esinlenilmiştir?

- A)Tavşan
- B)Penguen
- C)rdek

Yanıt: Tavşan

2.Helikopter icat edilirken hangi hayvandan esinlenilmiştir?

- A)Turna Kuşu
- B)Yusufçuk
- C)Serçe

Yanıt: Yusufçuk

3.Hızlı trenler üretilirken hangi hayvandan esinlenilmiştir?

- A)Balıkçıl kuşları
- B)Leylek
- C)Kanarya

Yanıt: Balıkçıl Kuşları

4.Fermuar icat edilirken hangi hayvandan esinlenilmiştir?

- A)Arı
- B)Çekirge
- C)Sinek

Yanıt:Sineğin ağız yapısından esinlenilmiştir.

5. Uçaklar icat edilirken hangi hayvandan esinlenilmiştir?

- A)Akbaba
- B)Baykuş
- C)Yarasa

Yanıt:Akbabaların kanatlarındaki özel aero dinamik yapı uçakların icadında etkili olmuştur.

6.Leke tutmayan kumaşlar icat edilirken hangisinden esinlenilmiştir?

- A)Lotus bitkisi
- B)Kaz
- C)Kuęu

Yanıt: Lotus bitkisi

7.Güneş panelleri üretilirken hangisinden esinlenilmiştir?

- A)Palmiye
- B)Günebakan çiçeęi
- C)Okaliptus ağacı

Yanıt: Günebakan çiçeęi

8.Jet uçakları yapılırken hangisinden esinlenilmiştir?

- A)Mürekkep balığı
- B)Saka Kuşu
- C)Arı

Yanıt: Mürekkep balığı

9.Dağıcların giydiği botlar hangisinden esinlenilerek üretilmiştir?

- A)Panter
- B)Keçi
- C)Kanguru

Yanıt: Keçi

Lider katılımcılara bildikleri ve paylaşmak istedikleri başka örnekler olup olmadığını sorar.

C.DEğERLENDİRME

Etkinlik 4: İnsanlar geçmişten günümüze pek çok icat yapmıştır. Bu icatlardan bazıları hayatımızı oldukça kolaylaştırmışken bazıları da dünyaya ve insanlığa zarar vermiştir. Doğal kaynakları bilinçli tüketmemek, çevreye zarar vermek gibi pek çok etken nedeniyle aslında dünyamıza zarar da veriyoruz. Dünyayı kurtarmak için bir icat yapalım. Bu icadın tanıtımı için bir slogan bulup bu icadı tanıtan bir reklam filmi çekelim ve bunu bir canlandırma olarak izleyelim. 5 dakika hazırlanma süremiz var.

10 dakika ara

2. BÖLÜM: BİLİME ADANMIŞ BİR ÖMÜR

ISINMA-HAZIRLIK

Etkinlik 1: Lider katılımcıları çemberde toplar. “Bilim serüvenimiz devam ediyor. Bu bölümde hayatını bilime adanmış önemli bir ismi tanımaya çalışacağız. Marie Curie.” der ve periyodik cetvelin olduğu kâğıtları katılımcılara dağıtır ve onlara: “Önce adınızı ve doğduğunuz yerin baş harfi ile başlayan bir elementin adını cetvelden bakıp söyleyelim. Eğer doğduğunuz yerin baş harfi ile başlayan bir yer cetvelden bulamazsanız buradakilere benzer bir yer adı uydurabilirsiniz. Örneğin, ben Nesrin elementimin adı Almandium.” der.

B. CANLANDIRMA

Etkinlik 2: Lider katılımcıları 4 gruba ayırır ve Marie Curie ile ilgili bilgi kartlarını dağıtır. Canlandırma hazırlığı için 5 dakika süre verildikten sonra canlandırmalar yapılır. Grupların kartlarında şu bilgiler yer almaktadır:

1. Grup: Marie Curie Polonya’da 1867 yılında doğdu. Bu yıllarda Polonya, Rusya’nın işgali altındadır. Ruslar, işgal ettikleri Polonya’da okullardaki dersleri istedikleri gibi belirlemiştir. Örneğin Polonya tarihi okumayı yasaklamış, Rus tarihi okunmasını zorunlu tutmuşlardır. Curie, bu duruma tepkilidir. Polonya’da yasa dışı şekilde kurulmuş bir eğitim kurumu olan ve gece eğitim veren bir okula gitmektedir. Ancak bu okulda her hangi bir baskın durumundan korunmak için bir çözüm üretmişlerdir. Acaba bu nasıl bir çözüm? Bu okuldaki eğitimden şüphelenen Rus askerleri ansızın sınıfa girer ve...

Neler yaşanmış olabilir? Canlandırınız.

2. grup: Marie Curie bilime gönül vermiştir. Ancak Polonya’da kadınların üniversiteye gitmesi yasak olduğu için para biriktirip zor şartlar altında Paris’e gitmeyi başarır. Sorbonne Üniversitesi’nde fizik ve matematik okumaya başlar. Orada daha sonra eşi olacak Piere ile tanışır. Birlikte peşplant denilen özel bir toprağı bir takım işlemlerden geçirip ayrıştırarak topraktan Polonyum (ülkesinin adından türetilmiş) ve Radyum (Latince ışık saçan sözcüğünden türetilmiş) adını verdikleri iki element keşfederler. Bu keşifleri sayesinde Nobel ödülü kazanırlar. Ancak bir sorun vardır. Nobel komitesi Curie kadın olduğu için ödülü sadece eşi Piere’e vermek istemektedir. Piere bir çözüm yolu bulabilecek mi? Marie Curie ödülü alabilmiş midir? Canlandırınız.

3. grup: Marie Curie buluşu olan radyumun sağlık alanında önemli bir buluş olduğunu açıklar. Radyum Enstitüsünün müdürü olur. Bu sırada I. Dünya Savaşı yaşanmaktadır. Bir oda dolusu aletler ve X ışınları sayesinde insan vücudundaki kırıkları, mermileri görmek mümkündür. Ancak bir sorun vardır. Yaralı askerleri enstitüye taşımak mümkün değildir. Binlerce yaralı askere nasıl sağlık hizmeti götürülebilir? Ülkedeki erkeklerin çoğu savaşa gitmiştir. Tek başına tüm yaralılara ulaşamayacağına göre nasıl bir çözüm üretmiştir? Bulduğu fikirlere karşı çıkanlar olmuş mudur? Canlandırınız.

4. Grup: Marie Curie’nin ünü arttıkça Fransa’daki bilim insanlarından onun çalışmalarını eleştiren veya önemsiz bulanlar da ortaya çıkmaya başlar. Hatta özel hayatına bile karışırlar. Bu bilim insanlarına karşı kahramanımızı ve çalışmalarını destekleyenlerin de sayısı oldukça fazladır. Bu konu ile ilgili aralarında çoğu zaman tartışmalar çıkmaktadır. Onu savunanlar Marie Curie ile ilgili aşağıdaki bilgilere sahiptir. Acaba karşıt grubun fikirlerini değiştirebilecekler mi? Bir canlandırma hazırlayınız.

“Fizik ve kimya dalında olmak üzere iki kez Nobel alan ilk kişidir. Dünyada iki Nobel alan başka biri yok.

Dünya tarihinde Nobel ödülü alan ilk kadın bilim insanıdır.

Enfeksiyon kapmış yaranın steril yani temiz hale gelmesini sağlayan Radon adı verilen radyoaktif gaz içeren boş bir iğne üretti. Bu iğneden bir milyondan fazla yaralı asker faydalandı.

Radyoaktivite adını verdiği buluşu sayesinde tıpta büyük ilerleme sağlanmıştır.

Paris Üniversitesi’nde Radyum Enstitüsü’nü kurdu ve bu kurumun ilk müdürü oldu. Radyumun tıpta kullanımına dikkat çekti.

Radyasyona uzun süreli maruz kalmanın neden olabileceği kansızlık nedeniyle hayatını kaybetmiş ömrünü bilime adanmıştır.

Çalışmaları sırasında aldığı notlar, kullandığı eşyalar bugüne kadar radyoaktif olarak görülüp kurşun kaplı kutularda korunurlar.”

DEĞERLENDİRME

Etkinlik 3: Lider katılımcılara gazete boyutunda bir Kraft kâğıt, icatların ve bilim insanlarının resimlerini, yapıştırıcı, makas verir ve onlara: “İcatlar ve bilim insanları ile ilgili bir gazete sayfası hazırlayalım. Bilim insanlarından bugün tanıştıklarınızı, ilginç bulduğunuz icatları, doğanın bilimle ilişkisini haber yapabilirsiniz. Gazetenize bir isim bulmayı unutmayın.” der ve gazete hazırlanır ve daha sonra her grubun gazetesi konuşulur. Atölye bitiminde katılımcılar doküman kutularına resim, yazı gibi atölyenin kendileri için önemini belirten bir materyali bırakır. Günlüklerde yöneltilen soruları yanıtlarlar. Daha sonra sözlü değerlendirme için çemberde buluşur. Katılımcılar atölye ile ilgili duygu ve düşüncelerini belirtir.

The Relationship Between History and Other Disciplines with Creative Drama Method

Article Info

DOI: 10.21612/yader.2020.032

Article History

Received 18.03.2020

Accepted 06.06.2020

Keywords

Creative drama
Interdisciplinary education
History teaching

Article Type

Research paper

Abstract

In this study, it is aimed to establish the relationship between history science and other disciplines and sciences and to gain the awareness that everything has a history with creative drama method. It is aimed to be a model for trainers who will be effective in learning these acquisitions.

There are two main shortcomings in history teaching:

1) Using a method in which the teacher is active and transferring knowledge: This method, which is frequently used, does not provide permanent learning. It presents information that is only memorized, not internalized and not questioned. The participant who is active with the creative drama method not only makes the information permanent but gains many universal values besides creativity.

2) Lack of interdisciplinary connections: History, which is the subject of human, includes a lot of information from the economic activities, culture and civilization steps of societies. It provides to be able to look from different angles, to gain multi-dimensional and analytical thinking skills. Thus, history is no longer a lesson which has to be memorized in order to learn some tedious political events but contributes to one's intellectual development by the help of creative drama method.

Based on these shortcomings, this study includes model studies that exemplify that the student can be active in teaching history with creative drama and that history will be a lesson that attracts the student's attention when related to other disciplines.

This study was applied to a mixed group of 20 people consisting of 3 male and 17 female people. These people are teachers, students, creative drama leaders and creative drama leader candidates. 11 teachers who are Turkish, Turkish Language and Literature, history, social studies, English, primary school teachers, and 9 creative drama leaders and leader candidates took part.

The study is evaluated by qualitative research method. To collect data the last evaluation questions, shoes box and logbook, based on the idea of keeping a diary, Web page, poster materials were used. The collected data were analysed by content analysis method and main and sub-themes were formed. Frequencies were determined and tabulated to facilitate the examination.

The findings of the project were interpreted in the light of the observations made by the leader candidate during the workshop processes and exemplified with the participant opinions.

Historical knowledge taught by creative drama method and interdisciplinary connection is transformed into permanent knowledge because it is learned by living. Participant opinions also support this. Participating teachers brought together the play and activity examples they learned in the workshops with their students and declared that they received positive feedback.